

Συνταγματικό Δίκαιο Ι: Συνταγματική Ιστορία, Ορισμοί, Αρχές,

1. Τι είναι το Συνταγματικό Δίκαιο;

Λέξεις-κλειδιά: Σύνταγμα, κρατική εξουσία, αυξημένη τυπική ισχύς, Δημόσιο Δίκαιο

Το Συνταγματικό Δίκαιο υπάγεται στον ευρύτερο επιστημονικό κλάδο του Δημοσίου Δικαίου, στον οποίο περιλαμβάνονται επίσης το Δημοσιονομικό Δίκαιο, το Διοικητικό Δίκαιο, το Δημοσιούπαλληλικό Δίκαιο, το Ποινικό Δίκαιο, το Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, το Δίκαιο της Δημόσιας Υγείας κ.τ.λ. Αντικείμενο του Συνταγματικού Δικαίου είναι το Σύνταγμα. Δηλαδή ο κώδικας κανόνων με αυξημένη τυπική ισχύ, που καθορίζει τα όργανα του κράτους, τις αρμοδιότητες τους, τις σχέσεις μεταξύ τους, την θέση του ανθρώπου και του πολίτη αλλά και των κοινωνικών ομάδων απέναντι στην κρατική εξουσία. Επίσης ρυθμίζει την σχέση μεταξύ εσωτερικής, διεθνούς και κοινοτικής έννομης τάξης. Κοινώς το Σύνταγμα ρυθμίζει την σχέσεις του κράτους στο εσωτερικό και εξωτερικό του. Κατά την θεωρία το Σύνταγμα κατονομάζει και κατοχυρώνει τις αρχές που διέπουν μια πολιτεία.

2. Τι είναι Σύνταγμα;

Λέξεις-κλειδιά: κανόνες, νομική τάξη, πολιτεία, αυξημένη τυπική ισχύς

Η ανάλυση της έννοιας του Συντάγματος δύναται να αναπτυχθεί με κριτήριο την ισχύ του και τον ρόλο του συνταγματικών διατάξεων. Σε σχέση με την ισχύ του, το Σύνταγμα είναι ο ύψιστος κανόνας δικαίου που έχει αυξημένη τυπική ισχύ σε σχέση με τους άλλους κανόνες δικαίου. Σημαντικό να τονιστεί ότι ο σεβασμός και η τήρηση του δεσμεύει όλα τα όργανα του κράτους. Επειδή βρίσκεται στην κορυφή της ιεραρχίας του κανόνων δικαίου, όλοι οι κανόνες δικαίου απαιτείται να συμφωνούν με το περιεχόμενο του, διαφορετικά καθίστανται αντισυνταγματικοί και δεν εφαρμόζονται. Η ίδια η αυξημένη τυπική ισχύ του Συντάγματος συνδέεται με τον ρόλο του συντάγματος στην διαμόρφωση της έννομης τάξης. Ειδικότερα, σχετικά με τον ρόλο του Συντάγματος, το Σύνταγμα είναι το σύνολο των κανόνων που εγκαθιδρύουν την θεμελιώδη νομική τάξη της πολιτείας. Επιτελεί συμβολικό και οργανωτικό ρόλο, ο οποίος εγγυάται την σταθερότητα της έννομης τάξης. Αποτελεί λοιπόν βασικό οδηγό για την οργάνωση και λειτουργία της πολιτείας. Αποτελεί την βάση οργάνωσης και λειτουργίας του κράτους και της πολιτείας του. Συνδέθηκε ιστορικά με την ανάγκη ελέγχου της απόλυτης και αυθαίρετης εξουσίας του μονάρχη. Και βέβαια με το σύγχρονο κράτος. Δεν υπάρχει κράτος στον πλανήτη που να μην έχει δομηθεί με βάση κάποιο Σύνταγμα, γραπτό ή άγραφο, αυστηρό ή ήπιο¹.

3. Τι ρυθμίζουν οι συνταγματικοί κανόνες;

¹ Για παράδειγμα, το Σύνταγμα της Ελβετίας χαρακτηρίζεται ήπιο εφόσον η αναθεώρηση του δύναται να γίνει μετά από απλό δημοψήφισμα.

Έξυπνα και Απλά

Λέξεις-κλειδιά: οργάνωση-παραγωγή, πολιτειακή βούληση, δικαιώματα, έννομη τάξη

Το Σύνταγμα αποτελείται από τους συνταγματικούς κανόνες. Οι συνταγματικοί κανόνες ρυθμίζουν: πρώτον, την οργάνωση της παραγωγής και διαμόρφωσης συγκεκριμένης πολιτειακής βούλησης, δεύτερον, τις σχέσεις εθνικής έννομης τάξης με υπερεθνικούς ή διεθνείς νομικούς σχηματισμούς και τρίτον, την προστασία ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων. Συνοψίζοντας οι συνταγματικοί κανόνες ρυθμίζουν την πολιτειακή βούληση, την σχέση εθνικής έννομης τάξης με το υπερεθνικό νομικό περιβάλλον και την προστασία των δικαιωμάτων.

4. Ποιες οι διακρίσεις του Συντάγματος;**Λέξεις-κλειδιά: γραπτό-άγραφο, αυστηρό-ήπιο, ουσιαστικό-τυπικό, Σύνταγμα της Ελλάδας**

Οι διακρίσεις των συνταγμάτων συνδέονται άμεσα με την μορφή, την αυξημένη τυπική ισχύ και το περιεχόμενο των κανόνων του. Το Σύνταγμα διακρίνεται σε γραπτό και άγραφο, αυστηρό και ήπιο, ουσιαστικό και τυπικό. Γραπτό είναι οι γραπτοί κανόνες που ρυθμίζουν τα ζητήματα που αναφέρθηκαν στην ερώτηση 3 (πολιτειακή βούληση, σχέσεις εθνικής έννομης τάξης με διεθνείς νομικούς σχηματισμούς, ατομικά-κοινωνικά-πολιτικά δικαιώματα). Άγραφο είναι το σύνολο των άγραφων κανόνων που έχουν το ίδιο αντικείμενο. Αντίστοιχα, αυστηρό είναι το Σύνταγμα του οποίου οι κανόνες έχουν αυξημένη τυπική ισχύ και θεσπίζονται, τροποποιούνται ή καταργούνται με ειδική διαδικασία². Αντίθετα, ήπιο είναι το Σύνταγμα που θεσπίζεται, τροποποιείται ή καταργείται με την συνήθη νομοθετική διαδικασία. Ουσιαστικό Σύνταγμα είναι το σύνολο των κανόνων, ανεξάρτητα από την τυπική μορφή, που ρυθμίζουν ζητήματα που εμπίπτουν στο πεδίο του Συντάγματος. Τυπικό είναι το σύνολο των αυστηρών και γραπτών κανόνων που ρυθμίζουν την δομή και λειτουργία του Κράτους.

Σημαντικό να τονισθεί ότι το Σύνταγμα της Ελλάδας θεωρείται αυστηρό εφόσον για την αναθεώρηση του υπάρχουν περιορισμοί ως προς το περιεχόμενο της αναθεώρησης αλλά και προβλέπεται συγκεκριμένη διαδικασία για την αναθεώρηση των συνταγματικών διατάξεων.

5. Τι είναι Συντακτική Εξουσία;**Λέξεις-κλειδιά: κρατική εξουσία, Συντακτική Εξουσία, Αναθεωρητική Λειτουργία**

Ουσιαστικά, Συντακτική Εξουσία είναι η κρατική εξουσία θέσπισης κανόνων με αυξημένη τυπική ισχύ σε σχέση με τους άλλους κανόνες. Το ίδιο το Σύνταγμα είναι αποτέλεσμα άσκησης της Συντακτικής Εξουσίας και της Αναθεωρητικής Λειτουργίας. Ειδικότερα, η Συντακτική Εξουσία ασκείται για πρώτη φορά

² Δηλαδή διαδικασία διαφορετική και δυσχερέστερη από αυτήν που θεσπίζεται, τροποποιείται ή καταργείται ένας απλός νόμος. Η θέσπιση, τροποποίηση ή κατάργηση ενός απλού νόμου γίνεται μέσω της νομοθετικής λειτουργίας. Αντίθετα η θέσπιση, τροποποίηση ή κατάργηση μιας συνταγματικής διάταξης γίνεται μέσω της αναθεωρητικής λειτουργίας.

(πρωτογενής) στην περίπτωση ίδρυσης νέου κράτους ή στην περίπτωση θέσπισης νέου Συντάγματος³. Ενώ η Αναθεωρητική Λειτουργία προβλέπεται από το ισχύον Σύνταγμα.

6. Τι είναι το Σύνταγμα της Ελλάδας;

Λέξεις-κλειδιά: Σύνταγμα της Ελλάδας, αυστηρό, γραπτό, τυπικό, α. 110 Σ, αναθεώρηση

Το Σύνταγμα της Ελλάδας είναι ένα γραπτό και αυστηρό Σύνταγμα, δηλαδή ένα τυπικό Σύνταγμα. Για την αναθεώρηση του απαιτείται να ακολουθεί συγκεκριμένη διαδικασία, ενώ υφίστανται περιορισμοί ως προς το περιεχόμενο της αναθεωρητικής πρωτοβουλίας. Το Ελληνικό Σύνταγμα αποτελείται από 120 άρθρα και μπορεί να αναθεωρηθεί, δηλαδή, να τροποποιηθεί μόνο με τη διαδικασία που το ίδιο προβλέπει στο α 110 Σ.

7. Ποιο ήταν το πρώτο Σύνταγμα της Ελλάδας;

Λέξεις-κλειδιά: Επίδαυρος, Άστρος, Τροιζήνα, «Πολιτικόν Σύνταγμα», «Ηγεμονικόν Σύνταγμα»

Η συνταγματική ιστορία της Ελλάδας είναι μακρά. Το πρώτο Σύνταγμα της Ελλάδας ψηφίστηκε από την Α' Εθνοσυνέλευση την 1^η Ιανουαρίου 1822 στην Επίδαυρο με ονομασία «Προσωρινό Πολίτευμα της Ελλάδος». Αναθεωρήθηκε από την Β' Εθνοσυνέλευση στο Άστρος το 1823 με τον «Νόμο της Επιδαύρου». Η Γ' Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας ψήφισε το «Πολιτικόν Σύνταγμα της Ελλάδος» το 1827, το οποίο αναστάληκε από την Δ' Εθνοσυνέλευση του Ι. Καποδίστρια. Άλλες συνταγματικές πρωτοβουλίες: το «Πολιτικόν Σύνταγμα της Ελλάδος του 1832» ή «Ηγεμονικόν Σύνταγμα» της Ε' Εθνοσυνέλευσης στο Ναύπλιο, το Σύνταγμα του 1844 της συνταγματικής μοναρχίας, το Σύνταγμα του 1864 της βασιλευομένης δημοκρατίας, το Σύνταγμα του 1911, το Σύνταγμα του 1926 της τριακονταμελούς επιτροπής, το Σύνταγμα του 1935 και το μεταπολεμικό Σύνταγμα του 1952.

8. Ποιο Σύνταγμα ισχύει σήμερα (τελευταία αναθεώρηση);

Λέξεις-κλειδιά: δικτατορία, Σύνταγμα 1975, Αναθεωρήσεις: 1986, 2001, 2008, 2019

Ουσιαστικά ισχύει το Σύνταγμα του 1975 με τις τελευταίες αναθεωρήσεις. Οι προηγούμενες συνταγματικές πρωτοβουλίες συνδέθηκαν με την ταραγμένη για την συνταγματική και πολιτική ιστορία της χώρας μετεμφυλιακή περίοδο. Αναλυτικότερα, το Σύνταγμα το 1968 και το Σύνταγμα του 1973 της δικτατορίας επικυρώθηκαν από δημοψηφίσματα τις αντίστοιχες χρονιές. Έχασαν την ισχύ τους με την πτώση της δικτατορίας το 1974, οπότε μετά από το Δημοψήφισμα του 1974 που διεξάχθηκε την 8η Δεκεμβρίου 1974, το πολίτευμα της Ελλάδας μετατράπηκε ξανά σε αβασίλευτη δημοκρατία. Συντάχθηκε νέο σύνταγμα από

³ Για παράδειγμα, μέσα από συντακτικές εθνικές συνελεύσεις μετά από εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες και επαναστάσεις.

την πέμπτη Αναθεωρητική Βουλή και τέθηκε σε ισχύ στις 11 Ιουνίου 1975. Ισχύει έως σήμερα όπως αναθεωρήθηκε το 1986, το 2001, το 2008 και το 2019⁴.

9. Με ποια αναθεώρηση, αναθεωρήθηκε για τελευταία φορά το Σύνταγμα του 1975;

Λέξεις-κλειδιά: 1986, 2001, 2008, 2019

Μετά το Σύνταγμα του 1975 ακολούθησαν πέντε αναθεωρήσεις του συνταγματικού κειμένου του. Η πρώτη αναθεώρηση του Συντάγματος του 1975, έγινε το 1986. Η δεύτερη το 2001. Η τρίτη το 2008 και η τελευταία πέμπτη αναθεώρηση το 2019.

10. Ποια η διαφορά του Συντάγματος του 1975 με τα προηγούμενα συντάγματα;

Λέξεις-κλειδιά: α. 1 Σ. Λαϊκή Κυριαρχία, α. 2 Σ. Αξία του Ανθρώπου, α. 13 Σ. Θρησκευτική Ελευθερία και Ισότητα

Το Σύνταγμα του 1975, αν και έχει αφητηρία το Σύνταγμα του 1952, είναι νέο Σύνταγμα.

Το Σύνταγμα του 1975 έθεσε ως επικεφαλής των διατάξεων του το καθορισμό του πολιτεύματος και τις θεμελιώδεις αρχές της ελληνικής πολιτείας. Ειδικότερα, βάσει α. 1 Σ., το πολίτευμα της Ελλάδας είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία (παρ. 1), θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία (παρ. 2) και όλες οι εξουσία πηγάζουν από τον Λαό, ασκούνται υπέρ του Έθνους και με τρόπο που ορίζει το Σύνταγμα (παρ. 3). Επίσης, βάσει α. 2 Σ., προβλέπει ότι ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελεί πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας (παρ. 1) και ότι η Ελλάδα ακολουθώντας τους

⁴ Παρατίθεται αναλυτικός κατάλογος ελληνικών συνταγμάτων-αναθεωρήσεων μέχρι το 2019:

Προσωρινόν Πολίτευμα της Ελλάδος	1822
Νόμος της Επιδαύρου	1823
Πολιτικόν Σύνταγμα της Ελλάδος	1827
Ηγεμονικόν Σύνταγμα	1832
Σύνταγμα της Ελλάδος	1844
Σύνταγμα της Ελλάδος	1864
Σύνταγμα της Ελλάδος	1911
Σύνταγμα της Ελληνικής Δημοκρατίας	1926
Σύνταγμα της Ελληνικής Δημοκρατίας	1927
Σύνταγμα της Ελλάδος	1952
Σύνταγμα της Ελλάδος	1968
Σύνταγμα της Ελλάδος	1973
Σύνταγμα της Ελλάδος	1986
Σύνταγμα της Ελλάδος	2001
Σύνταγμα της Ελλάδος	2008
Σύνταγμα της Ελλάδος	2019

Έξυπνα και Απλά

γενικά αναγνωρισμένους κανόνες του διεθνούς δικαίου επιδιώκει την εμπέδωση της ειρήνης και της δικαιοσύνης, καθώς και την ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ λαών και κρατών (παρ. 2).

Τα προηγούμενα συντάγματα μέχρι το 1952 είχαν ως εναρκτηρίες διατάξεις τις εγγυήσεις τις επικρατούσας θρησκείας των Ελλήνων. Το Σύνταγμα του 1975 μετέθεσε τις διοικητικές εγγυήσεις της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο α. 3 Σ. και τις εγγυήσεις της θρησκευτικής ελευθέριας και ισότητας στο α. 13 Σ.

11. Σε ποιο άρθρο του Συντάγματος αναφέρεται η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας;

Α. Στο Προοίμιο του Συντάγματος Β. Στο α. 1 Σ. Γ. Στο α. 2 Σ. Δ. Στο α. 3 Σ.

Λέξεις-κλειδιά: Λαϊκή Κυριαρχία, θεμέλιο πολιτεύματος

Απάντηση: Β. Η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας αναφέρεται στο α. 1 Σ., Ειδικότερα, στο α. 1 παρ. 2 Σ. αναφέρεται ότι θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία. Κοινώς βάσει της συγκεκριμένης διάταξης, η άσκηση της εξουσίας ασκείται υπέρ του λαού. Γεγονός που σημαίνει ότι η ίδια η εξουσία αυτοπεριορίζεται ασκούμενη υπέρ του λαού. Αποτελεί βασική συνταγματική αρχή και θεμέλιο του δημοκρατικού πολιτεύματος.

12. Ποια η διαφορά μεταξύ Συντακτικής Εξουσίας και Αναθεωρητικής Λειτουργίας;

Λέξεις-κλειδιά: «πρωτογενής», συνταγματικό αναθεωρητικό πλαίσιο

Η Συντακτική Εξουσία είναι «πρωτογενής» και ουσιαστικά αδέσμευτη εφόσον ασκείται συνήθως μέσω εθνικών συνελεύσεων μετά από εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες, επαναστάσεις κτλ με σκοπό την σύσταση και την οργάνωση της νέας πολιτείας. Δύναται λοιπόν ο συντακτικός νομοθέτης να καθορίσει σε σημαντικό βαθμό αδέσμευτα το περιεχόμενο των συνταγματικών κανόνων χωρίς να περιορίζεται από το προηγούμενο συνταγματικό πλαίσιο. Αυτό δεν σημαίνει ότι το νέο σύνταγμα δεν επηρεάζεται ή δεν δεσμεύεται από τις συναφθείσες διεθνείς συμβάσεις. Αντίθετα με την συντακτική εξουσία, η Αναθεωρητική Λειτουργία δεσμεύεται από το προηγούμενο συνταγματικό αναθεωρητικό πλαίσιο για την αναθεώρηση (θέσπιση, κατάργηση, τροποποίηση) συνταγματικών διατάξεων. Δεν δύναται λοιπόν ο αναθεωρητικός νομοθέτης να τροποποιήσει ή να καταργήσει συνταγματικές διατάξεις, για τις οποίες το Σύνταγμα απαγορεύει την αναθεώρησή τους.

13. Σε ποιο άρθρο του Συντάγματος προβλέπεται ο αυτοπεριορισμός των ασκούμενων υπέρ του Λαού εξουσιών;

Α. α. 2 Σ. Β. α. 3. Σ. Γ. α. 13. Σ. Δ. α. 1. Σ.

Λέξεις-κλειδιά: αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, αυτοπεριορισμός εξουσιών

Απάντηση: Δ. Στο α. 1 παρ. 3 Σ. ορίζεται ότι όλες οι εξουσίες πηγάζουν από τον Λαό και ασκούνται υπέρ αυτού όπως ορίζει το Σύνταγμα. Ουσιαστικά, αυτοπεριορίζονται μέσα από την συνταγματική διάταξη αυτή. Με την διάταξη αυτή λοιπόν αναγνωρίζεται κατοχυρώνεται η Λαϊκή Κυριαρχία.

Έξυπνα και Απλά

14. Ποια η σχέση Συντάγματος και απλού νόμου;

Λέξεις-κλειδιά: ιεραρχία-πυραμίδα κανόνων δικαίου, θεμελιώδης νόμος του κράτους

Κατ' αρχήν, το Σύνταγμα αποτελεί θεμελιώδη νόμο του κράτους. Στην ιεραρχία δηλαδή στην πυραμίδα των κανόνων δικαίου βρίσκεται στην κορυφή με την επιφύλαξη του παραγόμενου από το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο δεσμευτικού για την Ελλάδα νομικού πλαισίου. Αυτό σημαίνει ότι ο απλός νόμος και οι νομικοί κανόνες οφείλουν να μην αντίκεινται στο Σύνταγμα, διαφορετικά καθίστανται αντισυνταγματικοί.

15. Ποιος ο ρόλος και ποια η θητεία του Προέδρου της Δημοκρατίας (ΠτΔ);

Λέξεις-κλειδιά: ρυθμιστής, πενταετία, ασυμβίβαστο, ρυθμιστής πολιτεύματος

Βάσει α. 30 Σ., ο ΠτΔ είναι ρυθμιστής του πολιτεύματος, εκλέγεται από την Βουλή και η θητεία του είναι πενταετής (παρ. 1). Το αξίωμα του ΠτΔ είναι ασυμβίβαστο με οποιοδήποτε άλλο αξίωμα, θέση ή έργο (παρ. 2). Επίσης, επιτρέπεται επανεκλογή μια μόνο φορά (παρ. 5).

16. Ποιος μπορεί να εκλεγεί ΠτΔ;

Λέξεις-Κλειδιά: ελληνική καταγωγή, 40ο έτος ηλικίας, νόμιμη ικανότητα εκλέγειν,

Βάσει α. 31 Σ., ΠτΔ μπορεί να εκλεγεί όποιος είναι Έλληνας πολίτης πριν από πέντε τουλάχιστον έτη. Έχει από πατέρα ή μητέρα ελληνική καταγωγή. Έχει συμπληρώσει το 40ο έτος ηλικίας και έχει την νόμιμη ικανότητα του εκλέγειν. Κοινώς απαιτείται να υφίστανται και οι τρεις προϋποθέσεις για να μπορέσει κάποιος να γίνει υποψήφιος ΠτΔ και όχι μόνο μια αυτές. Συνοψίζοντας, ένας πολίτης θα πρέπει να έχει συμπληρώσει τα σαράντα έτη, να έχει ελληνική καταγωγή και να μην έχει στερηθεί την ικανότητα του εκλέγειν.

17. Πως εκλέγεται ο ΠτΔ;

Λέξεις-κλειδιά: ονομαστική ψηφοφορία, Βουλή, Κανονισμός της Βουλής

Βάσει α. 32 παρ. 1 Σ., ο ΠτΔ εκλέγεται από την Βουλή με ονομαστική ψηφοφορία που συγκαλείται από τον Πρόεδρο της βουλής ένα τουλάχιστον μήνα πριν λήξει η θητεία του εν ενεργεία ΠτΔ, σύμφωνα με ότι ορίζει ο Κανονισμός της Βουλής.

18. Ποιες είναι οι αρμοδιότητες του ΠτΔ;

Λέξεις-κλειδιά: διεθνής παραστάτης, Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων, δημοψήφισμα

Αναλυτικά, ο ΠτΔ έχει τις εξής συνταγματικά προβλεπόμενες αρμοδιότητες:

1. Βάσει α. 36 παρ. 1 Σ., είναι διεθνής παραστάτης, εκπροσωπεί διεθνώς το κράτος, συνομολογεί συνθήκες ειρήνης, συμμαχίας, οικονομικής συνεργασίας, συμμετοχής σε διεθνούς οργανισμούς ή ενώσεις.

2. Βάσει α. 37 παρ. 1 Σ., διορίζει τον Πρωθυπουργό, διορίζει και παύει τα μέλη της κυβέρνησης και τους υφυπουργούς.

Έξυπνα και Απλά

- 3.Βάσει α. 38 παρ. 1 Σ., απαλλάσσει την κυβέρνηση από τα καθήκοντα της αν αυτή παραιτηθεί ή χάσει την εμπιστοσύνη της Βουλής.
- 4.Βάσει α. 40 παρ. 1 Σ., συγκαλεί την Βουλή και τακτικά μια φορά το χρόνο και εκτάκτως όποτε το κρίνει εύλογο και κηρύσσει την έναρξη και την λήξη της βουλευτικής περιόδου.
- 5.Βάσει α. 41 παρ. 1 Σ., διαλύει την Βουλή αν έχουν παραιτηθεί ή και καταψηφιστεί από αυτή δύο Κυβερνήσεις και η σύνθεσή της δεν εξασφαλίζει κυβερνητική σταθερότητα. Επίσης βάσει α. 41 παρ. 2, διαλύει την Βουλή με πρόταση της Κυβέρνησης που έχει λάβει ψήφο εμπιστοσύνης, για ανανέωση της λαϊκής εντολής προκειμένου να αντιμετωπιστεί εθνικό θέμα εξαιρετικής σημασίας.
- 6.Βάσει α. 42 παρ 1 Σ., εκδίδει και δημοσιεύει τους νόμους που έχουν ψηφιστεί από τη Βουλή μέσα σε ένα μήνα από την ψήφισή τους. Βάσει α. 42 παρ. 2, πρόταση νόμου ή νομοσχέδιο που έχει αναπεμφθεί από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας στη Βουλή εισάγεται στην Ολομέλεια της και, αν επιψηφιστεί και πάλι με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών κατά τη διαδικασία του άρθρου 76 παράγραφος 2, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας το εκδίδει και το δημοσιεύει υποχρεωτικά μέσα σε δέκα ημέρες από την επιψήφισή του.
- 7.Βάσει α. 43 παρ. 1 Σ., εκδίδει τα διατάγματα που είναι αναγκαία για την εκτέλεση των νόμων και δεν μπορεί ποτέ να αναστείλει την εφαρμογή τους ούτε να εξαιρέσει κανέναν από την εκτέλεσή τους.
- 8.Βάσει α. 44 παρ. 1 Σ., σε έκτακτες περιπτώσεις εξαιρετικά επείγουσας και απρόβλεπτης ανάγκης ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί, ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου, να εκδίδει πράξεις νομοθετικού περιεχομένου. Επίσης βάσει α. 44 παρ. 2, προκηρύσσει με διάταγμα δημοψήφισμα για κρίσιμα εθνικά θέματα, ύστερα από απόφαση της απόλυτης πλειοψηφίας του όλου αριθμού των βουλευτών, που λαμβάνεται με πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου.
- 9.Βάσει α. 45 Σ., είναι αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων, απονέμει επίσης τους βαθμούς σε όσους υπηρετούν σ' αυτές.
- 10.Βάσει α. 46 παρ. 1 Σ., διορίζει και παύει δημόσιους υπαλλήλους⁵. Επίσης, βάσει α. 46 παρ. 2 Σ., απονέμει παράσημα.
- 11.Βάσει α. 47 παρ. 1, 2 Σ., παρέχει χάρη και αμνηστία.
- 12.Βάσει α. 48 παρ. 1 Σ., σε περίπτωση πολέμου, επιστράτευσης εξαιτίας εξωτερικών κινδύνων ή άμεσης απειλής της εθνικής ασφάλειας, καθώς και αν εκδηλωθεί ένοπλο κίνημα για την ανατροπή του δημοκρατικού πολιτεύματος, η Βουλή, με απόφασή της, που λαμβάνεται ύστερα από πρόταση της Κυβέρνησης, θέτει σε εφαρμογή, σε ολόκληρη την Επικράτεια ή σε τμήμα της, το νόμο για την κατάσταση πολιορκίας, συνιστά εξαιρετικά δικαστήρια και αναστέλλει την ισχύ του συνόλου ή μέρους των διατάξεων των άρθρων 5 παράγραφος 4, 6, 8, 9, 11, 12 παράγραφοι 1 έως και 4, 14, 19, 22 παράγραφος 3, 23, 96 παράγραφος 4 και 97. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δημοσιεύει την απόφαση της Βουλής.

⁵ Πλην οριζόμενων εξαιρέσεων από το νόμο.

19. Ποια η ευθύνη του ΠτΔ;

Λέξεις-κλειδιά: έσχατη προδοσία, παραβίαση Συντάγματος, τεκμήριο αρμοδιότητας

Βάσει α. 49 παρ. 1 Σ., ο ΠτΔ δεν ευθύνεται οπωσδήποτε για πράξεις που έχει ενεργήσει κατά την άσκηση των καθηκόντων του, παρά μόνο για έσχατη προδοσία ή παραβίαση, με πρόθεση, του Συντάγματος. Για πράξεις που δεν σχετίζονται με την άσκηση των καθηκόντων του η δίωξη αναστέλλεται εωσότου λήξει η προεδρική θητεία.

Βάσει α. 50 Σ., ο ΠτΔ δεν έχει άλλες αρμοδιότητες παρά μόνο όσες του απονέμουν ρητά το Σύνταγμα και οι νόμοι που είναι σύμφωνοι μ' αυτό.

20. Ποιος ο ρόλος του ΠτΔ κατά την διαδικασία των ερευνητικών εντολών;

Λέξεις-κλειδιά: διερευνητική εντολή, σχετική πλειοψηφία, σχηματισμός κυβέρνησης

Βάσει α. 37 παρ. 2 Σ., αν κανένα κόμμα δεν διαθέτει την απόλυτη πλειοψηφία, ο ΠτΔ παρέχει στον αρχηγό του κόμματος με την σχετική πλειοψηφία την διερευνητική εντολή⁶ για να διακριβωθεί η δυνατότητα σχηματισμού κυβέρνησης. Βάσει α. 37 παρ. 3, αν αυτή η προσπάθεια αποτύχει⁷, η διερευνητική εντολή δίνεται στον αρχηγό του δεύτερου κόμματος και ακολούθως του τρίτου κόμματος αν αποτύχει και η δεύτερη προσπάθεια.

21. Τι προβλέπει η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου;

Λέξεις-κλειδιά: εγγύηση του κράτους, θεμελιώδη δικαιώματα, κοινωνική πρόοδος

Βάσει α. 25 παρ. 1 Σ., τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και μέλους της κοινωνίας τελούν υπό την εγγύηση του κράτους. Η πολιτεία οφείλει να διασφαλίζει την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκηση τους. Σύμφωνα με το α. 25 παρ. 2 Σ., η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων αποβλέπει στην πραγμάτωση της κοινωνικής προόδου στο πλαίσιο της ελευθερίας και της δικαιοσύνης. Με βάση λοιπόν αυτές τις συνταγματικές διατάξεις το κράτος στο πλαίσιο του κοινωνικού ρόλου του, οφείλει να διασφαλίζει την πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην υγεία και στην κοινωνική ασφάλιση⁸ προκειμένου να αμβλύνει τις κοινωνικές ανισότητες και να προωθεί την κοινωνική πρόοδο.

⁶ Η διερευνητική εντολή συνιστά ανάληψη, εκ μέρους του εντολοδόχου κόμματος, πολιτικής πρωτοβουλίας για την διεξαγωγή συνεννοήσεων μεταξύ των κομμάτων, εντός περιορισμένου χρονικού διαστήματος. Η εντολή αποβαίνει ατελέσφορη αν παρέλθει διάστημα τριών ημερών ή διαπιστωθεί αδυναμία σχηματισμού κυβέρνησης πριν το πέρας των τριών ημερών.

⁷ Περίπτωση «αρνητικής δεδηλωμένης».

⁸ Η προώθηση της απασχόλησης και η μείωση της ανεργίας εντάσσονται επίσης στους στόχους ενός κοινωνικού κράτους δικαίου.

22. Τι προβλέπει η αρχή διάκρισης των εξουσιών;

Λέξεις-κλειδιά: νομοθετική λειτουργία, εκτελεστική λειτουργία, δικαστική λειτουργία

Σύμφωνα με το α. 26 παρ. 1 Σ., η νομοθετική λειτουργία ασκείται από την Βουλή και τον ΠτΔ. Βάσει α. 26 παρ. 2 Σ., η εκτελεστική λειτουργία από τον ΠτΔ και την Κυβέρνηση. Επίσης βάσει α. 26 παρ. 3 Σ., η δικαστική λειτουργία από τα δικαστήρια. Η διάκριση των εξουσιών αποτελεί ιστορική εξέλιξη του σύγχρονου φιλελεύθερου κράτους και συνδέθηκε με τα προτάγματα της Γαλλικής Επανάστασης και της Αμερικάνικης Επανάστασης υπέρ του περιορισμού της συγκέντρωσης της εξουσίας.

23. Είναι δυνατή η μεταβολή των ορίων της Επικράτειας;

Λέξεις-κλειδιά: πλειοψηφία, νόμος

Σύμφωνα με το α. 27 παρ. 1 Σ., η μεταβολή των ορίων της επικράτειας είναι δυνατή μόνο με νόμο που ψηφίζεται από την απόλυτη πλειοψηφία όλο του αριθμού των βουλευτών.

24. Αναφέρει το Σύνταγμα την δέσμευση της Ελλάδας στις ευρωπαϊκές συνθήκες;

Λέξεις-κλειδιά: ερμηνευτική δήλωση, ευρωπαϊκή ολοκλήρωση

Μεταξύ των βασικών χαρακτηριστικών του Συντάγματος του 1975 και κατ' επέκταση των αναθεωρήσεων του, ήταν ο ευρωπαϊκός και διεθνής προσανατολισμός με στόχο την ενίσχυση των σχέσεων με την Ευρώπη και την διεθνή κοινότητα.

Ειδικότερα, με βάση το α. 28 Σ., η Ελλάδα δεσμεύεται από τις διεθνείς συνθήκες στις οποίες συμμετέχει στο πλαίσιο της αμοιβαιότητας. Μάλιστα η ερμηνευτική δήλωση του α. 28 Σ., αναφέρει ότι το α. 28 αποτελεί θεμέλιο της Χώρας για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Οπότε μέσα από την ερμηνευτική δήλωση του α. 28 Σ. προβλέπεται η δέσμευση της Ελλάδας στις ευρωπαϊκές συνθήκες.

25. Ποιος ο ρόλος των πολιτικών κομμάτων στο πολίτευμα;

Λέξεις-κλειδιά: δημοκρατικό πολίτευμα, πολυκομματισμός

Βασικό στοιχείο του σύγχρονου δημοκρατικού πολιτεύματος είναι ο πολυκομματισμός. Τα σύγχρονα κοινοβούλια στηρίζονται στην πολυφωνία και στον πλουραλισμό των απόψεων. Το Σύνταγμα της Ελλάδας στο α. 29 Σ. αναγνωρίζει τον σημαντικό ρόλο των κομμάτων στην ελεύθερη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος.

26. Είναι επιτρεπτή η μεταβολή του πολιτεύματος με αναθεώρηση του Συντάγματος;

Λέξεις-κλειδιά: έλεγχος συνταγματικότητας, Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία

Το α. 110 Σ. δεν επιτρέπει την αναθεώρηση του πολιτεύματος ως Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. Η διάταξη δεν αναφέρεται μόνο στο α. 1 Σ. αλλά και σ' όλες τις συνταγματικές διατάξεις που καθορίζουν την μορφή του πολιτεύματος. Σ' αυτήν την κατηγορία ανήκει και ο έλεγχος της

Έξυπνα και Απλά

συνταγματικότητας των νόμων. Ο έλεγχος αυτός κατοχυρώθηκε στην νομολογία από τον 19ο αιώνα στην Ελλάδα και στο ελληνικό σύνταγμα στα α. 87 παρ. 2 και 93 παρ. 4 Σ..

27. Σύμφωνα με την ακροτελεύτια διάταξη του Συντάγματος είναι δυνατή η αντίσταση εναντίον οποιουδήποτε επιχειρεί να καταλύσει το Σύνταγμα;

Λέξεις-κλειδιά: θεμελιώδη υποχρέωση, πατρίδα, δημοκρατία

Βάσει α. 120 παρ. 4 Σ., οι Έλληνες δικαιούνται και υποχρεούνται να αντισταθούν απέναντι σ' όποιον επιχειρεί με την βία να καταλύσει το Σύνταγμα. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει το α 120 παρ. 2 Σ., ο σεβασμός στο Σύνταγμα και η αφοσίωση στην πατρίδα και την δημοκρατία αποτελούν θεμελιώδη υποχρέωση των Ελλήνων.

28. Τι σημαίνει Κοινοβουλευτική Αρχή;

A. Οι βουλευτές αντιπροσωπεύουν το Έθνος;

B. Η κυβέρνηση που διορίζεται από τον αρχηγό του κράτους, πρέπει να διαθέτει την εμπιστοσύνη της βουλής από την οποία εξαρτάται.

Γ. Ο ΠτΔ εκλέγεται από την Βουλή.

Δ. Η ψηφοφορία είναι καθολική, άμεση και μυστική.

Λέξεις-κλειδιά: κοινοβουλευτισμός, κομματική δημοκρατία, πλουραλισμός

Απάντηση: B. Ο κοινοβουλευτισμός είναι συνυφασμένος με την κομματική δημοκρατία, όπου κυριαρχεί η ιδεολογικός και κοινωνικοπολιτικός πλουραλισμός και η σύγκρουση των ιδεών. Το χαρακτηριστικό γνώρισμα του κοινοβουλευτισμού είναι η αρχή ότι η κυβέρνηση οφείλει να απολαμβάνει την εμπιστοσύνη της Βουλής. Αν την χάσει είτε στις εκλογές, είτε επειδή η Βουλή αποσύρει την εμπιστοσύνη της από την κυβέρνηση μετά από πρόταση δυσπιστίας, τότε η κυβέρνηση οφείλει να παραιτηθεί. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει το α. 84 παρ. 1 «Η Κυβέρνηση οφείλει να έχει την εμπιστοσύνη της Βουλής.»⁹

⁹ Σύμφωνα με την αρχή της δεδηλωμένης, απαιτείται η εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας των 151 από τους 300 βουλευτές.